

Προτεινόμενες Απαντήσεις Θεμάτων Ομίλου Ευκλείδη

Ιστορίας Α' Γυμνασίου

ΟΜΑΔΑ Α

Απάντηση 1 — Το πολίτευμα της Σπάρτης

Το πολίτευμα της Σπάρτης, σύμφωνα με την παράδοση, ήταν έργο του μεγάλου νομοθέτη Λυκούργου. Η πόλη είχε δύο βασιλείς· το γεγονός αυτό προέκυψε, σύμφωνα με μία άποψη, ως ανάγκη από τη γέννηση κάποτε δίδυμων διαδόχων. Οι βασιλείς δεν είχαν πολλές αρμοδιότητες. Ήταν θρησκευτικοί και στρατιωτικοί αρχηγοί. Την ουσιαστική εξουσία στην πόλη είχαν οι πέντε έφοροι, υπεύθυνοι για την άμυνα και τις εξωτερικές σχέσεις του κράτους. Η γερουσία ήταν ένα συμβούλιο από 28 άτομα που είχαν ηλικία άνω των εξήντα ετών. Κύριο έργο είχε να προετοιμάζει τα θέματα που υποβάλλονταν για έγκριση στην Απέλλα. Στη λαϊκή αυτή συνέλευση συμμετείχαν όλοι οι Σπαρτιάτες που είχαν συμπληρώσει το τριακοστό έτος της ηλικίας τους.

Απάντηση 2 — Σωστό ή Λάθος

A/A	Απάντηση
1	Λάθος
2	Σωστό
3	Λάθος
4	Σωστό
5	Λάθος
6	Σωστό
7	Σωστό
8	Λάθος
9	Λάθος
10	Λάθος

Απάντηση 3 — Ορισμοί όρων

Είλωτες: Οι παλιοί κάτοικοι που έγιναν δούλοι με την υποχρέωση να καλλιεργούν τη γη και να παραδίδουν ένα μέρος της παραγωγής στους ιδιοκτήτες του κτήματος.

Οπλιτική φάλαγγα: Οι πολίτες στρατεύονται για να υπηρετήσουν τις ανάγκες ενός νέου οργανικού συνόλου. Συγκροτούν την «οπλιτική φάλαγγα», φορούν πανοπλία και όλοι μαζί υπερασπίζονται την πόλη τους. Η προσφορά είναι συλλογική και ο σκοπός κοινός. Στην οπλιτική φάλαγγα συμμετείχαν όσοι μπορούσαν να αγοράσουν με δική τους δαπάνη την απαραίτητη πανοπλία. Αυτή η διευρυμένη συμμετοχή επέφερε μια γενικότερη κοινωνική εξίσωση.

Αμφικτιονίες: Οι πόλεις που βρίσκονταν γύρω από ένα ιερό συγκροτούσαν ενώσεις, με σκοπό να ρυθμίζουν θέματα που σχετίζονταν με τη λειτουργία και την ασφάλειά του. Οι ενώσεις αυτές ονομάζονταν αμφικτιονίες. Η πιο γνωστή ήταν η αμφικτιονία των Δελφών.

Προτεινόμενες Απαντήσεις Θεμάτων Ομίλου Ευκλείδη

Ιστορίας Α' Γυμνασίου

Λειτουργίες: Η αθηναϊκή Πολιτεία, με την τόσο έντονη παρουσία σε πανελλήνια κλίμακα, είχε ανάγκη από χρήματα. Η συντήρηση του στόλου, η οργάνωση μεγαλοπρεπών εορτών, το ανέβασμα πολυπρόσωπων θεατρικών παραστάσεων και η αποστολή πρεσβειών σε πανελλήνιες εορτές απαιτούσαν τεράστια οικονομική δαπάνη. Η Αθήνα, με ένα ευφυές φορολογικό σύστημα, τις λειτουργίες, υποχρέωνε τους οικονομικά ισχυρούς Αθηναίους να προσφέρουν τα αναγκαία χρήματα για την κίνηση όλου του μηχανισμού.

Απάντηση 4 — Η ιεράρχηση της μυκηναϊκής κοινωνίας

Αυστηρά ιεραρχημένη, η μυκηναϊκή κοινωνία θυμίζει μια πυραμίδα, στην κορυφή της οποίας βρίσκεται ο άναξ. Αυτός, μαζί με την οικογένειά του, κατοικούσε στο ανάκτορο, το κέντρο εξουσίας της κάθε επικράτειας. Ακολουθούσαν στην ιεραρχία οι διάφοροι αυλικοί και το ιερατείο. Οι κάτοικοι της κάθε περιοχής αποτελούσαν τους δήμους. Οι δήμοι ήταν πολυάριθμοι, οργανωμένοι σε χωριά, γύρω από το διοικητικό κέντρο, το ανάκτορο. Εκτός από τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους, οι πινακίδες με κείμενα σε Γραμμική γραφή Β μας παραδίδουν μια ανεξάντλητη σειρά από εξειδικευμένους τεχνίτες. Στην κατώτερη κοινωνική βαθμίδα βρίσκονται οι δούλοι.

Απάντηση 5 — Τα νομοθετικά μέτρα του Σόλωνα

Το 594 π.Χ., οι Αθηναίοι επέλεξαν τον Σόλωνα, ποιητή και έναν από τους επτά σοφούς, να δώσει λύση στα δύσκολα προβλήματα της πόλης. Ένα από τα μέτρα που έλαβε ο Σόλωνας ήταν η κατάργηση των χρεών. Απελευθέρωσε αυτούς που είχαν γίνει δούλοι λόγω χρεών και απαγόρευσε στο εξής να δανείζεται κάποιος με εγγύηση την προσωπική του ελευθερία. Αυτή είναι η περίφημη διάταξη της νομοθεσίας του Σόλωνα, γνωστή ως σειςάχθεια, με την οποία λυτρώθηκε η αγροτική τάξη. Ένα άλλο μέτρο, με το οποίο ο Σόλωνας αποδυνάμωσε το αριστοκρατικό πολίτευμα, ήταν η διαίρεση των πολιτών σε τέσσερις τάξεις. Ως βάση έθεσε το εισόδημα και όχι την καταγωγή. Ανάλογα όρισε και τα αξιώματα. Παράλληλα, διεύρυνε τον πολιτικό ρόλο της Εκκλησίας του Δήμου, στην οποία έπαιρναν μέρος όσοι είχαν συμπληρώσει το εικοστό έτος της ηλικίας τους. Τα θέματα που συζητούνταν στη συνέλευση του λαού τα προετοίμαζε η Βουλή των Τετρακοσίων, αν και η ύπαρξή της αμφισβητείται από ορισμένους μελετητές. Η δημιουργία της Ηλιαίας, ενός δικαστηρίου στο οποίο συμμετείχαν με κλήρωση άτομα από όλες τις τάξεις, ήταν μέτρο που στόχευε στην καλύτερη απονομή της δικαιοσύνης και την εξάλειψη των ανισοτήτων. Για να πετύχει, εξάλλου, ο Σόλωνας την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, ψήφισε νόμο με τον οποίο στερούσε τα πολιτικά δικαιώματα από όσους δεν έπαιρναν σαφή θέση πάνω στα κοινωνικά και πολιτικά θέματα.

Προτεινόμενες Απαντήσεις Θεμάτων Ομίλου Ευκλείδη

Ιστορίας Α' Γυμνασίου

ΟΜΑΔΑ Α

Απάντηση 1 — Ο ρόλος και η θέση των δούλων στην αθηναϊκή κοινωνία

Οι δούλοι αποτελούσαν την πλειονότητα του πληθυσμού της Αθήνας. Υπολογίζεται ότι κατά την εποχή του Περικλή κατοικούσαν στην Αθήνα περίπου 200.000 δούλοι. Η προέλευσή τους ήταν ποικίλη· άλλοι ήταν αιχμάλωτοι πολέμου, άλλοι είχαν αγοραστεί στα δουλοπάζαρα και άλλοι ήταν παιδιά δούλων. Ορισμένοι δούλοι εργάζονταν ως υπηρέτες στα αθηναϊκά σπίτια ή τους αγρούς και άλλοι υπηρετούσαν σε κρατικές υπηρεσίες ως δεσμοφύλακες, λογιστές, αστυνόμοι ή εργάτες. Οι μορφωμένοι δούλοι εκτελούσαν και χρέη παιδαγωγού σε σπίτια πλούσιων Αθηναίων. Η αθηναϊκή κοινωνία, όμως, σχεδόν στο σύνολό της, περιέβαλλε με στοργή τους δούλους και η κάθε οικογένεια, στους κόλπους της οποίας υπηρετούσαν, τους θεωρούσε μέλη της.

Σύνδεση με το παράθεμα του Αριστοτέλη

- Ο δούλος θεωρείται «έμπυχο εργαλείο», δηλαδή ένα απαραίτητο μέσο για την οικονομική λειτουργία της οικογένειας.
- Η δουλεία θεωρείται «φυσική» και «δίκαιη» για την εποχή, επειδή πίστευαν ότι κάποιοι άνθρωποι είναι «φτιαγμένοι» για να υπηρετούν.
- Οι δούλοι δεν είχαν κανένα πολιτικό δικαίωμα, δεν συμμετείχαν στη δημοκρατία και δεν είχαν προσωπική ελευθερία.
- Εργάζονταν σε σπίτια, εργαστήρια, αγροκτήματα, στα ορυχεία, ακόμη και ως δημόσιοι δούλοι, όπως στην αστυνομία των Σκυθών τοξοτών.
- Η αθηναϊκή οικονομία στηριζόταν σε μεγάλο βαθμό στη δουλεία, ώστε οι ελεύθεροι πολίτες να μπορούν να ασχολούνται με τα κοινά.

Απάντηση 2 — Η οργάνωση της Συμμαχίας της Δήλου

Μετά τη νίκη των Ελλήνων εναντίον των Περσών, οι πόλεις του Αιγαίου ζουν με τον τρόπο μιας νέας περσικής εισβολής. Αρχικά στρέφονται προς τη Σπάρτη για να αναζητήσουν στήριγμα. Όμως, η μεγάλη δωρική πόλη, συγκλονισμένη από τη συμπεριφορά του Πausanias, ο οποίος κατηγορήθηκε για συνεννοήσεις με τον Ξέρξη, δείχνει απρόθυμη να αναλάβει τις ευθύνες και αφήνει ελεύθερο το πεδίο στους Αθηναίους. Έτσι, με πρωτοβουλία του Αριστείδη, οι πόλεις του Αρχιπελάγους και των ιωνικών παραλίων συνάπτουν με την Αθήνα μία συμμαχία με έδρα το νησί της Δήλου (478 π.Χ., Συμμαχία της Δήλου). Όλα τα μέλη της Συμμαχίας διαθέτουν από μία ψήφο στο συνέδριο, το οποίο συνέρχεται μία φορά τον χρόνο στη Δήλο. Είναι φυσικό η Αθήνα, που διαθέτει την ισχυρότερη ναυτική δύναμη, να επηρεάζει τις άλλες πόλεις και, ουσιαστικά, να κυριαρχεί στη Συμμαχία. Οι πόλεις που δεν επιθυμούσαν ή δεν είχαν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν πλοία και άνδρες μπορούσαν να περιορίσουν τη συμβολή τους στην καταβολή ενός χρηματικού ποσού, του φόρου. Δέκα Αθηναίοι, που έφεραν τον τίτλο του «Ελληνοταμία», συγκέντρωναν τα χρήματα, τα κατέθεταν στο κοινό ταμείο της Συμμαχίας στη Δήλο και, κάθε φορά που παρουσιαζόταν ανάγκη, απέσυραν τα αναγκαία ποσά για τις δαπάνες της συντήρησης του στόλου. Ο Αριστείδης, πρώτος, καθόρισε το ποσό της εισφοράς για κάθε πόλη με τόσο δίκαιο

Προτεινόμενες Απαντήσεις Θεμάτων Ομίλου Ευκλείδη

Ιστορίας Α' Γυμνασίου

τρόπο, ώστε οι σύμμαχοι τον ονόμασαν «τον δικαιότερο από όλους τους ανθρώπους». Η Συμμαχία αναγνώριζε στους Αθηναίους την ηγεμονία, δηλαδή τη δυνατότητα να σχεδιάζουν και να εκτελούν τις πολεμικές επιχειρήσεις, όμως η αυτονομία των πόλεων ήταν απόλυτα εγγυημένη. Κύριος σκοπός της Συμμαχίας, σύμφωνα με το παράθεμα, ήταν η αντιμετώπιση των βαρβάρων και η λεηλασία των κτήσεων του βασιλιά Ξέρξη ως αντίποινα για τα κακά που είχαν προκαλέσει οι Πέρσες στους Έλληνες.

Απάντηση 3 — Το πολιτικό πρόγραμμα και η προσωπικότητα του Περικλή

Ο Περικλής, γόνος του παλαιού γένους των Αλκμεωνιδών και μαθητής του φιλόσοφου Αναξαγόρα, εμφανίζεται για πρώτη φορά στον πολιτικό ορίζοντα της Αθήνας στο πλευρό του Εφιάλτη, του ηγέτη του δημοκρατικού κόμματος, το 462 π.Χ. Τότε, το δημοκρατικό κόμμα, εκμεταλλευόμενο την ατυχή ανάμειξη του Κίμωνα στην επανάσταση των Μεσσηνίων ειλώτων στη Σπάρτη, κατορθώνει να εξοστρακίσει τον Κίμωνα και να πάρει την εξουσία. Εφιάλτης και Περικλής θα αγωνιστούν για τη δημοκρατικότερη εξέλιξη του πολιτεύματος. Ο αγώνας τους θα κορυφωθεί με την αφαίρεση, από τον Άρειο Πάγο, που ήταν το προπύργιο του συντηρητισμού, κάθε πολιτικής εξουσίας, καθώς και του αποκλειστικού προνομίου της απονομής της δικαιοσύνης. Μετά τη δολοφονία του Εφιάλτη και την πολιτική αποδυνάμωση του Κίμωνα, ο Περικλής, ως αρχηγός του δημοκρατικού κόμματος, θα αρχίσει να εφαρμόζει το προσωπικό του πολιτικό πρόγραμμα. Για τον Περικλή, δημοκρατία σημαίνει ισότητα όλων των πολιτών απέναντι στον νόμο αλλά συγχρόνως και δυνατότητα για όλους να διάγουν μια άνετη ζωή. Καθιερώνει τη μισθοφορία, ένα είδος οικονομικής ενίσχυσης για τους απορότερους, ώστε να μπορούν, απερίσπαστοι, να παρακολουθούν τις συνεδριάσεις της Εκκλησίας του Δήμου και να ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα. Ακόμη και οι φτωχότεροι είχαν τη δυνατότητα να καταλαμβάνουν πολιτειακά αξιώματα. Επιπλέον, η Πολιτεία αναπτύσσει θεσμούς κοινωνικής προστασίας και πληρώνει, για τους απόρους, το αντίτιμο του εισιτηρίου τους για την είσοδό τους στο θέατρο (θεωρικά χρήματα). Ακόμη, ο Περικλής συλλαμβάνει το σχέδιο της ανοικοδόμησης μεγάλων δημόσιων έργων, τα οποία θα προσφέρουν εργασία σε πολλούς και θα αλλάξουν την όψη της πόλης. Η πόλη της Αθηνάς θα μεταμορφωθεί.

Χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Περικλή

- Ικανός, έντιμος και αδιάφθορος («ανώτερος χρημάτων»).
- Ηγέτης που καθοδηγεί τον λαό, όχι δημαγωγός.
- Σοβαρός και υπεύθυνος· συγκρατούσε τον λαό όταν παρασυρόταν και τον ενθάρρυνε όταν φοβόταν.
- Πολίτης με κύρος, ώστε η δημοκρατία να λειτουργεί, αλλά στην πράξη να καθοδηγείται από τον ίδιο.

Απάντηση 4 — Αίτια και συνέπειες του Πελοποννησιακού πολέμου

Η Αθήνα, μετά την πλήρη κυριαρχία στο Αιγαίο, στρέφει τις βλέψεις της και προς τη Δύση, το Ιόνιο και την Αδριατική. Αυτό τη φέρνει σε σύγκρουση με την Κόρινθο, κύρια σύμμαχο της Σπάρτης, η οποία θεωρούσε ως χώρο επιρροής της τις δυτικές θάλασσες και βλέπει τώρα τα οικονομικά της συμφέροντα να απειλούνται. Ακόμη, η πολιτειακή διαφορά της Αθήνας με τη Σπάρτη, η οποία γεννά και τη διαφορά στην ανάπτυξη των νοοτροπιών, είναι η βαθύτερη και ουσιαστικότερη αιτία του

Ιστορίας Α' Γυμνασίου

χάσματος ανάμεσα στις δύο πόλεις, το οποίο, σταδιακά, θα καταστεί αγεφύρωτο. Η κλειστή και αριστοκρατική Σπάρτη έβλεπε με ολοφάνερη καχυποψία τη συνεχώς αυξανόμενη δύναμη της ανοικτής και δημοκρατικής Αθήνας. Με την Αθήνα και τη Σπάρτη βρίσκονται αντιμέτωπες δύο αντίπαλες και αντίθετες κοσμοθεωρίες. Η σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη.

Το τέλος του πολέμου αναδεικνύει τη Σπάρτη νικήτρια. Όμως, στην πραγματικότητα, ολόκληρη η Ελλάδα εξέρχεται βαθύτατα τραυματισμένη. Πόλεις έχουν ερειπωθεί, η ύπαιθρος έχει εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους της και οι νεκροί ανέρχονται σε χιλιάδες. Ο πόλεμος, όμως, έχει διαβρώσει και τον ψυχικό κόσμο των ανθρώπων. Οι ηθικές αξίες έχουν καταρρεύσει, οι κοινωνικές δομές έχουν ανατραπεί και η θρησκευτική πίστη έχει αντικατασταθεί από την αμφισβήτηση. Ακόμη, ο πόλεμος αυτός έχει επιτρέψει στους Πέρσες να αναμειχθούν στα ελληνικά πράγματα.

Σύνδεση με τα παραθέματα

Το πρώτο παράθεμα δείχνει ότι οι Αθηναίοι αρνήθηκαν να διαπραγματευτούν, γεγονός που οδήγησε τους Σπαρτιάτες στην εισβολή. Πιο συγκεκριμένα, οι Αθηναίοι έδιωξαν τον πρέσβη των Σπαρτιατών Μελήσιππο και δήλωσαν ότι θα δεχθούν πρέσβεις μόνο αν οι Σπαρτιάτες αποσυρθούν στο έδαφός τους. Ο Μελήσιππος μάλιστα προέβλεψε ότι ο διωγμός του θα είναι η αρχή μεγάλων κακών για τους Έλληνες, πράγμα που συνέβη.

Στο δεύτερο παράθεμα ο Θουκυδίδης αρχικά συγκρίνει τον Πελοποννησιακό πόλεμο με τους περσικούς πολέμους που είχαν γίνει νωρίτερα στην Ελλάδα. Καταλήγει στο συμπέρασμα πως ο Πελοποννησιακός πόλεμος ήταν ο πιο καταστροφικός πόλεμος που γνώρισε ποτέ η Ελλάδα. Στη συνέχεια αιτιολογεί τον ισχυρισμό αυτό. Πιστεύει πως ο εμφύλιος αυτός πόλεμος κράτησε περισσότερα χρόνια και κατά τη διάρκειά του καταστράφηκαν και ερήμωσαν περισσότερες πολιτείες, ενώ πολλές άλλαξαν και πληθυσμό. Επίσης, υπενθυμίζει πως οι νεκροί και οι εξόριστοι ήταν πολύ περισσότεροι σε σχέση με άλλους πολέμους.